

MEANNESS.

[face p. 41.

podlost

NA MARGINAMA JEDNOG FESTIVALA: ZAGREB '80.

Piše: Veljko Krulčić

U četverolistu Festivala animiranih filmova (Annecy, Varna, Zagreb i Ottawa) nad kojima bdiže Međunarodno udruženje animiranog filma — ASIFA, Zagreb je od 16. do 20. lipnja ove godine po četvrti put u svojoj povijesti bio domaćin eliti domaćih i stranih majstora te tzv. osme umjetnosti. Iako su postojale izvjesne sumnje u uspjeh Festivala, čak i u njegovo održavanje, zagrebački Festival je dokazao da sigurno stoji na vrhu već ranije spomenutih specijaliziranih festivala animacije, jer je, za razliku od ostalih, sve svoje sudionike i domete ravnopravno tretirao, kao što im je i omogućio da mimo »ključeva« velikosvjetske animacijske (producentske) politike usporede i odmjerne snage u pravednoj i drugarskoj konkurenciji. Autorima i producentima to su jamčile i neke inovacije koje je upravo Zagreb uveo u ASIFA-u: međunarodni sastav selekcijske komisije i stručnog žirija dakle, tijela koja su bila sastavljena od najeminentnijih predstavnika ove umjetnosti iz cijelog svijeta. Dokaz tome je i besprijekorna organizacija festivalskih priredbi i svih ostalih sitnica koje čine festivalski život, kao i neuobičajeno veliki broj odličnih ostvarenja kojima je animacija potvrdila onu već ranije izvješenu krilaticu da je ona najvitalniji medij umjetničkog izražavanja današnjeg vremena, jer je sinteza crteža, muzike, grafike, pokreta, zvuka...

PROGRAMI I RETROSPEKTIVE

Prvo što nam je palo u oči odmah nakon prvih festivalskih projekcija je to da je ovaj Festival strožije selekcioniran nego što se to obično događa, što ujedno znači da je svaki film dobro odvagao i da je svaki značajan za sam Festival. To povlači i činjenicu da je žiri imao daleko veći i teži posao nego obično, ali to je rezultiralo i iznenađujuće visokom razinom prikazanih ostvarenja. Za Festival je bilo prijavljeno 270 filmova, od kojih je selekcijska komisija za službenu konkurenciju izabrala 52, a za informativnu 36 filmova 27 nacija. Normalno je da je žiri pri odabiranju filmova za pojedine programe gledao na umjetnički doseg animiranog djela, ali nepobitna je činjenica da je pazio i na relativno jednaku zastupljenost istočnih i zapadnih produkcija, kao i na upoznavanje zainteresiranog auditorija s animiranim ostvarenjima neafirmiranih kinematografija, čije produkcije ove vrste slabo ili nikako ne poznajemo (Indija, Novi Zeland, Austrija, Kuba, Kina, Turska, Iran i sl.), što je samo po sebi prvorazredni poen Festivala.

Informativna selekcija bila je podignuta na iznenađujuće kvalitetan nivo: naime, tu se nisu prikazivala loša i polupromašena ostvarenja, već dometi koji su za nijansu bili slabiji od filmova u službenoj konkurenciji. Da bismo tu činjenicu ilustrirali, dovoljno je da se složimo s tvrdnjom jednog uvaženog autora koji kaže da su filmovi u službenoj konkurenciji na ranijim svjetskim festivalima animacije bili na nivou informativnog programa Zagreba 80!

Uz ova dva programa bile su prisutne i retrospektive ranije pomenutih festivala, na kojima smo se mogli ponovno osvjedočiti o prosperitetu animacijske umjetnosti, te se prisjetiti nekih remek-djela koje su nam ti festivali priuštili, poput »Satiemani-je«; »Refleksije«, »Igre«, »Metamorfoze gospodina Samse«... No, bilo je prikazano i nekoliko specijalnih programa, od kojih treba izdvojiti: »Retrospektivu YU 6 animiranog filma« (tj. onih djela koja su nastala u centrima izvan Zagreba: Ljubljani, Novom Sadu, Pančevu, Skoplju i Sarajevu i »Filmovi Škole animiranog filma iz Cakovca« (tu je riječ o »školi« u kojoj djeluje 40-tak dječaka i djevojčica u dobi od 9 do 15 godina, a prikazani filmovi svjedoče o izuzetnoj nadarenosti, originalnosti, maštovitosti i suptilnosti njihovih dometa; greške uočene u filmovima će se s vremenom ispravljati, nadajmo se i nestati.

AUTORI I FILMOVI

Već smo ranije spomenuli da je Festival obilovao odličnim ostvarenjima, tako da mime duše zagrebački susret animatora možemo smatrati jednim od najboljih festivala što je ikad bio posvećen »osmoj umjetnosti«. Od 52 prikazana filma u službenoj konkurenciji desetak će se odmah upisati u antologiju animacije, pa je kratak pregled, koji ćemo pokušati napraviti, prije svega plod subjektivnosti autora koji ne mora do kraja biti sasvim objektivno.

»Skazka skazok« (Bajka nad bajkama), 27-minutno ostvarenje Jurija Norštejna, izvanredno je likovno i suptilno animirano djelo, pomalo hermetičkog kazivanja. Imamo tu niz asocijacija na ljude i vrijeme u kojem živimo, ostvarene nostalgičnim uspomenama na djetinjstvo i mladost, kao i isprepletanje motiva osame i sreće, razdoblja rata i mira i sl. Možemo ukratko reći — sve ono što čini evolutivni razvoj ljudskog bića. Norštejn ulazi u čovjekovu bit, tako da tokom cijelog filma promatra, analizira i razotkriva one najdublje emotivne, intelektualne i najintimnije sfere čovjeka. Poseban ton filmu daje predivna Meerovičeva glazba, s kojom film dobiva tipičan ruski koloritet, premda mu je tematika univerzalna. Ovaj majstorski monumentalni domet doživio je za vrijeme službene (kao i neslužbenih) projekcije prave ovacije i možemo ga smatrati ako ne najboljim, a ono jednim od najboljih ostvarenja Festivala. Inače, ovaj film je dobitnik glavne nagrade, Gran — pria.

»Jeu de coude« /»Igra laktova«/ Slavnog Nizozemca koji radi u Kanadi, Paula Driessena, po svojoj lucidnoj vizuri i angažiranosti nameće se kao prava društvena satira koja je istovremeno i interesantna, i šarmantna, i duhovita. Izvedena je jednim ekonomičnim izrazom, vrlo lijepom grafikom, tempom i ostalim komponentama koje krase ovo virtuozno ostvarenje. »Igra laktova« je, u stvari, poetska metafora na temu ustaljenog životnog pravila koje remeti duhovita iznimka ostvarena gegom i skečom.

Gene Deitch u svom lucidno zamišljenom i ostvarenom filmu »Smile for auntie« /»Smjeh za tetku«/ aludira na suvremene urbane probleme i na probleme djece uopće. Fabula je krajnje banalna i ide od toga da luckasta tetka pokušava od bebe izmamiti osmeh. Da bi uspjela u svojoj nakani, ona ga podmičuje, golica, krevelji se, smije... i sve to vrijeme je prikazana kao karikirana osoba, dok izraz djetetovog lica izražava zabrinutost. Dobrim crtežom, originalnim rješavanjem situacije, s malo riječi, kao i uz odgovarajuće zvučne efekte (inspirirane tetkinim ap-

BASNA, crtež, animacija i režija: neven petričić

surdnim, izvještačenim ponašanjem) ovaj domet nametnuo nam se kao jedan od prvorazrednih događaja festivala.

»Trois themes« /»Tri teme«/ ili, kako ih još neki nazivaju, veliki povratak legende animacije Alexandra Alexeiffa, najnovije je izuzetno uspješno ostvarenje tog neumitnog i neumištivog kreatora oživljenih crteža. Vraćajući se ponovo svojoj originalnoj tehnici »igličastog ekrana«, on je izveo vizuelnu poemu na tri teme Musorgskog. Koliko je ova tehnika složena za izvedbu svjedoči činjenica da je stari majstor ovo malo autentično remek-djelo (koje, ipak, nema snagu čuvene »Noći na pustoj obali«) stvarao čak pet godina.

»Les trois inventeurs« /»Tri pronalazača«/ prvi je »pravi« animirani film Michela Ocelota, kojim je autor najavio svoje izuzetne mogućnosti. Pomoću tehnike animacije papira i papirnatih čipki Ocelot vješto razvija i vodi svoju priču o nevoljama jedne (progressivne) obitelji izumitelja, ostvarujući to duhovitim gegovima i na način zanimljiv gledaocima. Pomenuta tehnika za izvedbu je dosta komplicirana, ali je Ocelot pokazao da je dobro ovladao njome, te je postigao delikatne slike koje kontrastiraju ružnoću teme koja se izlaže, tj. nasilja i netrpeljivosti kojom su izloženi pojedinci u izvjesnim situacijama. Na kraju filma pronalazači su spaljeni jer su radili protiv volje naroda i Gospodnjega, ali završnica filma djeluje kao utjeha, jer se kaže: »To nije moguće, to je samo film«.

Jedno od najprijetnijih iznenađenja Festivala svakako je i početničko, 90-sekundno djelo Thereze Mallison (iz Francuske) »Drame dans la foret« /»Drama u šumi«/, u kojoj autorica razvija modernu verziju o Crvenkapici po kojoj nije više tako lako prevariti djevojčice kao nekada. Naime, Crvenkapica ubija vuka umjesto da bude obrnuto. Crtež joj je dosta »nemaran«, ali jasan, s dosta detalja. Možemo slobodno reći: za Thereze Mallison će se još svakako čuti.

Nepраведno bi bilo da ne spomenemo još neka izuzetno kvalitetna djela, koja ipak, zbog ovog ili onog razloga, ponavljam, po subjektivnom sudu autora ovog teksta, ne dosižu razinu pomenutih, ali koja znače korak naprijed u animaciji, pa istaknimo: »Auto-put« Johna Halasa (zamišljeno vizuelno putovanje auto-putom iz mašte), »Zavičaj« Bettine Matskuhn (impresija povratka mlade žene u rodni grad, ilustrirana animacijom koja se koristi aplikacijom i vezom), »Preludij« Proika Proikova (izuzetno uspješna alegorična rasprava o umjetnosti kao najzvišenijoj manifestaciji ljudske prirode), »Supermen I i II« Janeta Perlmana (odlični TV-spotovi posvećeni djeci), »Ostavština« Wila Vintona (vrlo kratka, ali dopadljiva povijest prirodnih resursa), »Ana« Adreza Warchola (ljubavno pismo zatvorenika voljenoj ženi, kojeg potiče dehumanizacija rata, ljudskog društva i čovjeka uopće)...

JUGOSLAVENSKI CRTIC

Ne bih želio da ispadne nepatriotski, ali najveće razočaranje na Festivalu za mene su predstavljala naša animirana ostvarenja. Od 44 prijavljena djela, svega njih 10 (a od toga 6 u službenoj i 4 u informativnoj) našlo se u konkurenciji. Tome svakako nije razlog samo oštra selekcija, već i trenutna »kriza« našeg animiranog filma. Razloga za takvo stanje ima svakako više, a meni se, kao primarno, nameće opterećenje naših mladih animatora koji su pretjerano ambiciozni i poduzetni, pa žele odmah u početku svog kreativnog rada da dostignu razinu dometa kao što su jedan »Don Kihot«, »Surogat«, »Dnevnik« ili »Satiemanija«. Uz »Riblje oko«, najdostojniji predstavnik naše animacije na ovom festivalu je neujednačeni domet Nevena Petričića (po Grgićevom scenariju), »Basna«, u kojem se govori o pokušaju junaka da načini film, pa dolazi do apsurdnih situacija. Na kraju on uviđa da mu taj posao ne odgovara. Film je protkan dobrim gegovima, ali neki nam se doimlju neinventivni i zastarjeli, pa to umanjuje vrijednost dometa.

Nakon projekcije najnovijeg Marušićevog filma »Riblje oko« reakcije su bile dvojake: ili briljantne ocjene, ili otpisivanje. Naša bi ocjena glasila da koliko god bila zanimljiva i originalna ideja o ribama koje noću haraju i ubijaju po malom ribarskom mjestu, toliko je Marušićeva inovacija koju uvodi neinventivna, pa na gledaoce ostavlja dosta hladan dojam. Ipak, u filmu ima značajke pojedinih animacijskih kretanja u svijetu, a i naše škole — pa će i ova činjenica pomoći filmu u uspješnom pohodu po meridijanima i paralelama.

No, najveću počast našem filmu odaju neki bugarski i autori iz drugih zemalja u čijim se filmovima vidi, u većoj ili manjoj mjeri, utjecaj naših klasičnih animiranih djela, posebice Gašparovićeve »Satiemanije«.

LIKOVNI NOTES

IZLOŽBA MLADIH VOJVODANSKIH UMETNIKA

(Uz izložbu »Likovno stvaralaštvo mladih« u Galeriji Matice srpske u Novom Sadu)

Piše: Andrej Tišma

U Galeriji Matice srpske u Novom Sadu je otvorena, već tradicionalna, izložba »Likovno stvaralaštvo mladih«, koja se održava povodom Dana mladosti, a organizuje je Galerija savremene likovne umetnosti u Novom Sadu. I ove godine je koncipirana kao smotra ostvarenja tekućeg stvaralaštva mladih autora (ovoga puta njihov starosni prosek je trideset i dve godine), i donosi nam dela šest vojvodanskih likovnih umetnika: Ane Atanacković, Vladimira Červenke, Maje Mišević-Kokar, Marine Popović, Milenka Prvačkog i Petra Šadija. Organizator se potrudio da svaki od vidova likovnog izraza ima svoga predstavnika na izložbi. Tako smo u prilici da vidimo ostvarenja iz domena kolaža, fotografije, crteža, keramo-skulpture, slikarstva i grafike, a izložba obuhvata stoćinjak eksponata.

Ono što bi se moglo izdvojiti kao povezujući momenat, inače sasvim raznorodnih ostvarenja na ovoj izložbi, jeste izvesna zaokupljenost svih autora prirodom i vidovima njenog manifestovanja u svakodnevnom životu.

Kolaži Ane Atanacković predstavljaju zanimljiv mozaik stvoren od isečaka iz starih časopisa, knjiga, a neretko i umetničkih reprodukcija. Atanackovićeva ove fragmente vešto uklapa u nove, nadrealističke celine, intervenišući ponegde i crtežom enformel-skog karaktera, u cilju postizanja većeg jedinstva među elementima slike. U kolažima pod zajedničkim nazivom »Prividenja« i »Kupačice« dominira atmosfera nostalgije, koja nas vraća u »herojska« vremena s početka ovog veka, kada je čovek ubrzano osvajao nove prostore i kada je došlo do eksplozije tehnologije i ptošačkog mentaliteta. Ono što u ovom slučaju Atanackoviću zanima jeste čovek, njegove pobjede i porazi.

Drugi autor s ove izložbe, Vladimir Červenka, predstavio je sa šest ciklusa fotografija. Ciklusi »Konjki«, »Fudbal«, »Savremeni saobraćaj« i »Sdap shot« obiluju dinamičnim životnim situacijama, zabeleženim brзом fotografskom akcijom. Ostala dva ciklusa, »Kosmička istraživanja« i »Stari automobili«, sadrže pretežno statične prizore i imaju naglašeno meditativni karakter.

Milenko Prvački je na izložbi zastupljen s devet slika uljem na platnu većeg formata. Moglo bi se reći da je tema Prvačkovih slika lov, ali lov u širem smislu; nagon za ubijanjem i čovekovi atavizmi. Na slikama dominiraju oruđa za ubijanje i lovački trofeji, a većina prizora je viđena kroz durbinski mišan lovačkog karabina. Slike su rađene sigurnim potezom i, mada u pogledu kolorita jednostavne, jasno odražavaju psihičku napetost koja vlada među figurama ljudi koji pucaju u životinje, jedni u druge, a ponekad i u prazno.

Glavna preokupacija grafičara Petra Šadija je figura žene, koju on transformiše u likovni simbol, kombinujući je s različitim formama kao što su: kocka, lopta, rešetka itd., a takođe i metodom repetitive, što kao postupak sadrži dosta elemenata igre.

Marina Popović se u svojim umetničkim akcijama opredeljuje za podražavanje prirodnih formi. Njene plastike od terakote podsećaju na oblutke, pečurke, sundere i školjke. Ovo podražavanje Popovićeva postiže ne samo formom, već i bojenjem svojih objekata, zbog čega oni najčešće poseduju prevashodno dekorativna svojstva.

Maju Mišević-Kokar, sudeći po njenim izloženim crtežima, u procesu kreacije naročito interesuje tehnička strana toga procesa. Umetnica na papiru gradi gustu mrežu raznobojnih linija tušem, čime njeni radovi dobijaju naglašenu arhitekturnost. Tematski, crteži su, po svemu sudeći, inspirisani bajkama, a imaju scenografski karakter.

Ukoliko je ova izložba, a to joj je bila namera, veran odraz trenutnih tokova stvaralaštva mladih umetnika Vojvodine, onda se može zaključiti da mlada generacija nosi u sebi mnoštvo zanimljivih i progresivnih ideja, ali ono što njihovim delima ipak nedostaje, jeste, s obzirom na njihovu generacijsku pripadnost, savremeniji i traktivniji način artikulisanja ovih ideja u obliku umetničkog dela.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uređuju: jovan delić,

milan dunderški, dragan čopić, simon grabovac, dragan koković, julijan tamaš, miroljub radojković, vicko arpad i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik), / tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: aleksandar forišković, petar janković, tatjana jašin, slađana kolundžić, velja macut, ljubica dotlić-petrović, vlada stevanov (predsednik), radivoj šajtinac, julijan tamaš, nedeljko terzić i milan uzelać (delegati šire društvene zajednice); / gordana divljak-arok, darinka nikolić, vitomir sudarski, milan živanović i jovan zivlak (delegati izdavača), / izdaje nišro dnevnik, our »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor vitomir sudarski / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / časopis finansira SIZ kulture SAP vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 100 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun: 65700-603-6324 nišro dnevnik, our »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor zorica stajanović / korektor marija jakim / štampa »prosveta novi sad«, novi sad, stavana dnevca 13 / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.